

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi säteilysuojuslain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi säteily-suojuslain soveltamisalaa siten, että myös ionisoimaton sähkömagneettinen säteily tulisi lain piiriin. Muutoksella on tarkoitus antaa viranomaisille nykyistä paremmat mahdollisuudet seurata ja valvoa ionisoimatonta sähkömagneettista

säteilyä aikaansaavien laitteiden ja laitosten käyttöä sekä järjestää ionisoimatonta säteilyä koskevaa tutkimus- ja seurantatoimintaa.

Lainmuutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1986.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne

Maassamme ei ole erityistä ionisoimattoman sähkömagneettisen säteilyn valvontaa koskevaa lainsäädäntöä. Säteilysuojuslaki (174/57) koskee pelkästään ionisoivaa säteilyä kuten röntgenlaitteiden ja radioaktiivisten aineiden säteilyä. Työsuojelun ja terveydenhuollon alaan kuuluvat yleiset säännökset ovat kuitenkin sovellettavissa myös ionisoimattoman sähkömagneettisen säteilyn valvontaan.

Työsuojelun valvontalain (131/73) perusteella työsuojeluviranomaiset ovat valvoneet säteilylaitteita työpaikoilla sekä määränneet terveydelle vaaralliseksi havaitut laitteet ennakkotarkastettaviksi.

Säteilyturvakeskus on tehnyt ionisoimattoman sähkömagneettisen säteilyn osalta sen valvonnan järjestämisen edellyttämää tutkimus- ja kehittämistyötä, rutiiniluontoisia säteilymittauksia sekä laajahkoja tutkimuksia säteilyaltistuksesta säteilyn käyttöpaikoilla.

Sähkölakiin (319/79) perustuen sähkötarkastuskeskus tyyppitarkastaa eräät ionisoimatonta sähkömagneettista säteilyä aiheuttavat laitteet ennen niiden kauppaan pääsyä. Sähkötarkastus-

keskus on toimialallaan tarkastanut sähkölaitteina muun muassa mikroaaltouunit sekä laserlevysoittimet. Säteilyturvallisuus on sanotun tarkastuksen yhteydessä otettu huomioon noudattamalla maassamme yleisesti hyväksytyjä standardeja taikka säteilyturvakeskuksen laitteen ominaisuuksista antamaa asiantuntijalausuntoa.

Ihmisen aiheuttama ionisoimaton sähkömagneettinen säteily on huomattavasti lisääntynyt elinympäristössä viime vuosikymmeninä. Tämän kehityksen odotetaan jatkuvan ionisoimattoman sähkömagneettisen säteilyn käyttömuotojen erilaisten sovellutusten edelleen yleistyessä. Merkittäviä säteilylähteitä ovat suurtaajuuskuumentimet, mikroaaltouunit, tutkat, radiolähtetimet ja muut tietoliikennelaitteet, hitsauslaitteet ja aurinkolamput. Metallin ja lasin sulatuksen yhteydessä syntyy runsaasti ionisoimatonta säteilyä. Uusimpia ionisoimattoman sähkömagneettisen säteilyn käyttömuotoja ovat mainoslaserit, solariumit sekä laserlevysoittimet. Ionisoimatonta säteilyä käytetään lisäksi yhä enenevässä määrin myös lääketieteellisissä kojeissa ja laitteissa.

Ionisoimattoman sähkömagneettisen säteilyn on todettu tietyissä olomuodoissaan aiheuttavan terveydellisiä haittoja. Toistaiseksi ionisoimatto-

man säteilyn vaikutusten seuranta-ajan lyhydestä johtuen ei mahdollisia pitkäaikaisesta altistuksesta johtuvia riskejä tunneta.

2. Ehdotetut muutokset

Koska nykyisten säädösten nojalla ei ole voitu toteuttaa työsuojelulainsäädännön ulkopuolelle jäävän ionisoimattoman sähkömagneettisen säteilyn käytön valvontaa, ehdotetaan tällainen säteily sisällytettäväksi säteilysuojuslain soveltamisalan piiriin.

Ionisoivasta säteilystä poiketen ionisoimatonta sähkömagneettista säteilyä aikaansaavat laitteet tai laitokset eivät esityksen mukaan tarvitsisi erityistä turvallisuuspäätöstä. Ionisoimatonta säteilyä aiheuttavan koneen tai laitteen turvallisuuden tarkastaminen on tarvittaessa voitava suorittaa jo ennen sen myyntiä tai käyttöönottoa. Tällaisesta ennakkotarkastuksesta on ensinnäkin voimassa se, mitä työsuojelulainsäädännön nojalla on säädetty. Lisäksi säteilysuojuslain nojalla annettavalla asetuksella on tarkoitus säätää tällaisten laitteiden tarkastuksesta, jolloin valvontaviranomaisena toimisi säteilyturvakeskus. Myös ionisoimatonta sähkömagneettista säteilyä aikaansaavan laitteen tai laitoksen valmistaja, maahantuoja ja haltija veloitettaisiin antamaan viranomaisille valvonnan kannalta tarpeellisia tietoja.

Jotta säteilyn käytöstä ei aiheutuisi terveydellistä haittaa tai vaaraa, altistumista voitaisiin tarvittaessa rajoittaa sitovilla altistumisnormeilla ja säteilylaitteiden rakenteeseen ja käyttöön liittyvillä yksityiskohtaisilla turvallisuusmääräyksillä.

3. Esityksen organisatoriset ja taloudelliset vaikutukset

Esitys ei aiheuta muutosta säteilysuojuslailla toteutettuun säteilyn valvonnan järjestämiseen eikä työsuojeluviranomaisten työturvallisuuslakiin (299/58) ja työsuojelun valvonnasta annettuun lakiin perustuvaan oikeuteen valvoa ja an-

taa työpaikoilla olevia säteilylaitteita koskevia määräyksiä.

Säteilysuojuslaissa on valvonta järjestetty siten, että lääkinnällisen toiminnan osalta valvonnan johto kuuluu sosiaali- ja terveysministeriölle ja muun toiminnan osalta kauppa- ja teollisuusministeriölle. Säteilyn käyttöä koskevat yleiset määräykset antaa sosiaali- ja terveysministeriö. Säteilysuojusasetuksen (328/57) 30 §:n nojalla sosiaali- ja terveysministeriö on antanut kauppa- ja teollisuusministeriötä kuultuaan säteilysuojusta koskevan päätöksen (594/68). Johtavien valvontaviranomaisten toimivaltuudet määräytyisivät vastaavasti myös kysymyksen ollessa ionisoimattomasta sähkömagneettisesta säteilystä.

Säteilyvaaran arviointia ja laitteiden turvallisuuden testaamisen vaatimaa erityisasiantuntemusta ja mittalaitteita on säteilyturvakeskuksen ja työterveyslaitoksen ohella myös erällä radio- ja sähkötekniistä tutkimus- ja koestustoimintaa harjoittavilla laitoksilla. Tarkoituksena on, että posti- ja telelaitos, valtion teknillinen tutkimuskeskus, sähkötarkastuskeskus ja työterveyslaitos toimisivat erityisasiantuntijalaitoksina, jotka omilla erityisalueillaan voisivat suorittaa katsastuksiin ja tarkastuksiin kuuluvia toimenpiteitä.

Säteilyturvakeskus huolehtisi erikseen säädettävällä tavalla ionisoimatonta sähkömagneettista säteilyä aikaansaavien laitteiden tarkastuksesta. Edelleen sen tehtävänä olisi kehittää valvonnassa käytettäviä teknisiä menetelmiä ja antaa tarvittaessa asiantuntijalausuntoja laitteiden käyttöä valvoville viranomaisille. Työpaikoilla käytettävien laitteiden tarkastus ja valvonta kuuluisi edelleen pääosin työsuojeluviranomaisille.

Tarkoituksena on pyrkiä hoitamaan säteilyn valvonta kaikilta osin mahdollisimman pitkälle käyttäen hyväksi jo olemassa olevia organisaatioita ja asiantuntemusta sekä henkilövoimavaroja uudelleenkohdentamalla.

Valvonnasta aiheutuvia kustannuksia voidaan osittain peittää tyyppihyväksynnästä, koestus- ja testaustoiminnasta sekä maksullisista tilaustutkimuksista perittävillä maksuilla.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lain perustelut

1 §. Ehdotetulla muutoksella laajennettaisiin lain soveltamisala koskemaan myös ionisoimatonta sähkömagneettista säteilyä. Tällaista säteilyä aiheuttavat sähkö- ja magneettikentät, joiden taajuus on pienempi kuin 3×10^{15} Hz tai joihin liittyvän sähkömagneettisen aaltoliikkeen aallonpituus on suurempi kuin 100 nm.

2 §. Ionisoimatonta sähkömagneettista säteilyä aikaansaavien laitteiden ja laitosten käyttöön ei ehdotuksen mukaan tarvittaisi turvallisuuslupaa. Turvallisuusluvan vaatiminen ei ole tarpeellista sen vuoksi, että tällaisen säteilyn terveydelliset haittavaikutukset ovat ionisoivaan säteilyyn verrattuna vähäisempiä. Käytössä on useita erityyppisiä laitteita, joista ainoastaan pieni osa aiheuttaa sellaista säteilyaltistumista, että erityinen valvonta on tarkoituksenmukaista. Valvontaviranomaisella olisi oikeus määrätä säteilylaite tarkastettavaksi. Ionisoimatonta säteilyä aiheuttavan koneen tai laitteen turvallisuuden tarkistaminen on tarvittaessa voitava suorittaa jo ennen sen myyntiä tai käyttöönottoa.

Tällaisesta ennakkotarkastuksesta on ensinnäkin voimassa, mitä työsuojelun valvontalain tai työturvallisuuslain nojalla on säädetty taikka määrätään.

Säteilysuojuslain nojalla annettavalla asetuksella on lisäksi tarkoitus säätää tällaisten konei-

den tai laitteiden tarkastuksesta, jolloin valvontaviranomaisena toimisi säteilyturvakeskus.

8 §. Voimassa olevan lain 4 momentin perusteella turvallisuusluvan saanut voidaan velvoittaa antamaan valvontaviranomaiselle valvonnan kannalta tarpeellisia tietoja. Lainkohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että tietojenantamisvelvollisuus koskisi myös ionisoimatonta sähkömagneettista säteilyä aikaansaavien laitteiden ja laitosten maahantuojaa, valmistajaa ja haltijaa

Voimassa oleva 5 momentti koskee turvallisuusluvan saaneen velvollisuutta pitää luetteloita. Kun ehdotuksen mukaan asiasta säädettäisiin 4 momentissa, voidaan 5 momentti tarpeettomana kumota.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Muutoksesta aiheutuvat tarkemmat säännökset annettaisiin säteilysuojusasetuksen muutoksella.

3. Voimaantulo

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1986.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

säteilysuojauslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 26 päivänä huhtikuuta 1957 annetun säteilysuojauslain (174/57) 8 §:n 5 momentti sellaisena kuin se on 8 päivänä tammikuuta 1965 annetussa laissa (1/65),
muutetaan 1 §:n 2 ja 3 kohta sekä 8 §:n 4 momentti,
 näistä 8 §:n 4 momentti sellaisena kuin se on viimeksi mainitussa laissa, sekä
lisätään 1 §:ään uusi 4 kohta ja 2 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

1 §

Säteilyllä tarkoitetaan tässä laissa, sen mukaan kuin tarkemmin erikseen säädetään:

- 2) hiukkassäteilyä;
- 3) luonnollisen ja keinotekoisen radioaktiivisen aineen aiheuttamaa säteilyä; sekä
- 4) ionisoimatonta sähkömagneettista säteilyä.

2 §

Ionisoimatonta sähkömagneettista säteilyä aikaansaavien laitteiden tai laitosten käyttöön ei tarvita turvallisuuslupaa. Laitteille tai laitoksille on ennen niiden myyntiä tai käyttöönottoa saatava viranomaisen hyväksyminen sillä tavoin kuin asiasta on erikseen säädetty.

8 §

Tässä laissa tarkoitetun säteilyä aikaansaavan laitteen, laitoksen tai radioaktiivisen aineen valmistaja, maahantuoja ja haltija on velvollinen kehotuksesta antamaan valvontaviranomaiselle tämän lain ja sen nojalla annettujen määräysten noudattamisen valvontaa varten tarpeelliset tiedot sekä pitämään vahvistetun kaavan mukaisia luetteloita.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 198 . Sitä sovelletaan ennen lain voimaantuloa käyttöön otettuihin laitteisiin asetuksella säädettävien tavoin.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 14 päivänä kesäkuuta 1985

Tasavallan Presidentti
 MAUNO KOIVISTO

Ministeri *Matti Abde*

Laki

säteilysuojuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 26 päivänä huhtikuuta 1957 annetun säteilysuojuslain (174/57) 8 §:n 5 momentti sellaisena kuin se on 8 päivänä tammikuuta 1965 annetussa laissa (1/65),

muutetaan 1 §:n 2 ja 3 kohta sekä 8 §:n 4 momentti, näistä 8 §:n 4 momentti sellaisena kuin se on viimeksi mainitussa laissa, sekä

lisätään 1 §:ään uusi 4 kohta ja 2 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Säteilyllä tarkoitetaan tässä laissa, sen mukaan kuin tarkemmin erikseen säädetään:

1) röntgensäteilyä, joka saadaan aikaan käyttäen 5 000 voltia korkeampaa jännitettä;

2) hiukkassäteilyä; *sekä*

2) hiukkassäteilyä;

3) luonnollisen ja keinotekoisen radioaktiivisen aineen aiheuttamaa säteilyä.

3) luonnollisen ja keinotekoisen radioaktiivisen aineen aiheuttamaa säteilyä; *sekä*

4) *ionisoimatonta sähkömagneettista säteilyä.*

2 §

Radioaktiivisten aineiden valmistus, käyttö, kuljetus, tuonti ja vienti, hallussapito ja kauppa sekä säteilyä aiheuttavien koneiden ja laitteiden käyttö on sallittu vain erityisen turvallisuusluvan nojalla.

Ionisoimatonta sähkömagneettista säteilyä aikaansaavien laitteiden tai laitosten käyttöön ei tarvita turvallisuuslupaa. Laitteille tai laitoksille on ennen niiden myyntiä tai käyttöönottoa saatava viranomaisen hyväksyminen sillä tavoin kuin asiasta on erikseen säädetty.

8 §

Turvallisuusluvan saanut on velvollinen kehoksesta antamaan valvontaviranomaiselle tämän lain ja sen nojalla annettujen määräysten noudattamisen valvontaa varten tarpeelliset tiedot.

Valvonnan vuoksi tarpeellisten tietojen antamista varten voidaan turvallisuusluvan saanut velvoittaa pitämään vahvistetun kaavan mukaisia luetteloja.

8 §

Tässä laissa tarkoitetun säteilyä aikaansaavan laitteen, laitoksen tai radioaktiivisen aineen valmistaja, maahantuoja ja haltija on velvollinen kehoksesta antamaan valvontaviranomaiselle tämän lain ja sen nojalla annettujen määräysten noudattamisen valvontaa varten tarpeelliset tiedot sekä pitämään vahvistetun kaavan mukaisia luetteloita.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 198 . Sitä sovelletaan ennen lain voimaantuloa käyttöön otettuihin laitteisiin asetuksella säädettävien tavoin.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

